

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3217/2020. (VI. 19.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.IV.20.802/2019/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló indítványt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] Az indítványozó jogi képviselőjén (dr. Litresits András, Litresits Ügyvédi Iroda) keresztül az Abtv. 27. § alapján előterjesztett alkotmányjogi panaszában kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Kúria Pfv.IV.20.802/2019/5. számú ítéletének alaptörvény-ellenességét, mivel az az indítvány szerint sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését, Q) cikkét, VI. cikk (1) bekezdését, IX. cikk (1) és (4) bekezdését, valamint a XXVIII. cikk (1)–(2) bekezdését.
- [2] 1. A panasz alapjául szolgáló ügy tényállása szerint egy internetes portál (a továbbiakban: alperes) 2018. október 8-án megjelentetett egy cikket „5.6 milliárd forintja van a [tényállásbeli] önkormányzatnak” címmel, amelyben a helyi önkormányzat fideszes frakcióvezetőjének sajtótájékoztatóján elhangzottakról adott tudósítást. A frakcióvezető szavait az alperes cikkében szó szerint idézte. E szerint: „5.6 milliárd forintja van a [tényállásbeli] önkormányzatnak! Ezért érthetetlen miért akarja bezáratni [az indítványozó] a [tényállás szerinti város] televízió után a stadiont és az uszodát is”. A frakcióvezető arra hivatkozott, hogy a képviselő-testület tagjai megkapták a 2018. október 12-ei közgyűlés anyagát, amelyben az szerepelt, hogy 5.6 milliárd forintnyi készpénze van a városnak. „Ez a költségvetés 20 %-a, tehát ez alapján jó anyagi helyzetben van a város” – idézte az alperes cikke a frakcióvezető szavait, majd tovább folytatva idézőjelben rögzítette, hogy ezek alapján nem érti „[az indítványozó] miért állítja, hogy csődben van a település és záratná be [...] a stadiont és a strandot is”.
- [3] Az indítványozó 2018. november 7-én helyreigazítás közlésére kérte az alperest, amelyet azonban az arra hivatkozva megtagadott, hogy ő csak a sajtótájékoztató elhangzottakat vette át, amely egyebekben politikai véleménynyilvánításnak minősült, ezért a tekintetében nincs lehetőség sajtó-helyreigazítást kérni. A közzététel elmaradása miatt az indítványozó keresetet indított a Szegedi Törvényszék (a továbbiakban: elsőfokú bíróság) előtt, amelyben kérte az alperes sajtó-helyreigazítás közzétételére való kötelezését. Az alperes a kereset elutasítását kérte, hivatkozva a PK 12. számú állásfoglalására, azaz arra, hogy egy politikai vita részét képező nyilatkozat nem lehet sajtó-helyreigazítás tárgya.
- [4] Az elsőfokú bíróság a keresetnek helyt adott, és az alperest kötelezte a helyreigazítást közzétételére, valamint az eljárási költséges megfizetésére. Az elsőfokú bíróság az ítéletének az indokolásában foglalkozott a véleménynyilvánítás és az értékítélet elhatárolásának elvi kérdéseivel, valamint azt is kiemelte, hogy a két fogalom elhatárolása az ún. bizonyíthatósági teszt lefolytatásával történhet meg, amelyhez segítséget nyújthat a PK 12. számú állásfoglalása is. Döntésének meghozatala során az elsőfokú bíróság a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (a továbbiakban: Smtv.) 12. § (1) bekezdéséből kiindulva a tényállítás valóságos vagy valótlansága kérdésével is foglalkozott. Ezek alapján az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az indítványozó által kifogásolt nyilatkozatrész egyértelműen az indítványozó jövőbeni tevékenységére vonatkozó tényállítás volt, és így mindenképpen bizonyítható annak valóságtartalma. Az elsőfokú bíróság szerint a „be akarja záratni” kifejezés arra utalt, hogy az indítványozó döntése önkényes, mindenféle gazdasági racionalitást nélkülöz. Itt az elsőfokú bíróság szerint jelentős különbség van a „be akarja” és a „be fogja” záratni, illetve a „be kell” és a „be fog” zárni kifejezések között (utóbbi ugyanis azt fejezi ki, hogy arra senkinek nincs ráhatása, azt valamilyen külső körülmény kényszeríti ki). Az elsőfokú bíróság azt is

kiemelte ítéletében, hogy a bírósági gyakorlat szerint a sajtójogi felelősség nem kerülhető meg úgy, hogy a valótlan állítás közlése egy riportalanyon keresztül történik.

- [5] 2. Az elsőfokú bíróság döntésével szemben az alperes fellebbezéssel élt a Szegedi Ítéltáblához (a továbbiakban: másodfokú bíróság) – amelyben kifejtette, hogy véleménye szerint az elsőfokú bíróság megszegte az eljárásra vonatkozó szabályokat (mivel nem engedélyezte az alperes számára a tanúkkal történő bizonyítást), ami jelentős mértékben kihatott a döntés tartalmára –, amely ítéletében az eljárási illeték mértékében ugyan korrigálta az elsőfokú döntést, de a sajtó-helyreigazítás tekintetében helyben hagyta azt.
- [6] A másodfokú bíróság ítélete indokolásában hangsúlyozta, hogy az elsőfokú bíróság mind a tényállás, mind pedig a jogi következtetések tekintetében helyesen döntötte el az ügyet. Az indokolás szerint az elsőfokú bíróság annak is megfelelő indokát adta, hogy miért utasította el az alperes bizonyítási indítványát, és megfelelően alkalmazta a sajtófelelősség körében kialakult bírósági gyakorlatot is.
- [7] 3. A jogerős ítélettel szemben az alperes felülvizsgálati kérelemmel fordult a Kúriához, amely ítéletében a másodfokú döntést hatályon kívül helyezte, és az indítványozó keresetét elutasította.
- [8] A Kúria ítéletének indokolásában kiemelte, hogy az Alaptörvény IX. cikke és az Smtv. alapján a sajtónak joga és kötelessége van a megfelelő tájékoztatás biztosítására. Ezzel együtt az Smtv. 12. §-a a tájékoztatás tekintetében számos korlátot meghatároz, amelyek betartása az érintett sajtószerv elemi kötelessége. A kúriai ítélet hangsúlyozta azt is, hogy PK 12. és a PK 14. számú állásfoglalások alapján minden sajtóközleményt a maga egészében kell vizsgálni, és azokat nem a formális megjelenésük, hanem a valós tartalmuk alapján kell megítélni. Emellett figyelemmel kell lenni a közlemény belső összefüggéseire is, és a társadalmilag kialakult közfelfogásra is. A Kúria megjegyezte azt is, hogy politikai vita tárgya nem lehet a sajtó-helyreigazítás alapja, azonban a PK 14. számú állásfoglalás szerint a sajtószerv köteles bizonyítani az olyan sajtóközlemény valóságát is, amely híven közli más személy tényállítását.
- [9] Mindezekre figyelemmel a Kúria szerint a jogerős másodfokú ítélet helyesen rögzítette, hogy a jogszabályok alapján a mástól származó értesülés továbbadásáért is helyreigazítási felelősséggel tartozik az azt leközlő sajtószerv, azonban ezt azzal indokolt pontosítani, hogy ez valójában azt jelenti, hogy a mástól származó értesülés létrehozása nem mentesít a helyreigazítási felelősség alól. Ugyanakkor az sem hagyható figyelmen kívül a Kúria szerint, hogy a sajtótájékoztatóról történő tájékoztatás során – az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján – a politikai közszereplők közötti vita esetében a 34/2017. (XII. 11.) AB határozat szerint külön mérlegelési szempontok értékelése is szükségesnek mutatkozik. Emellett a Kúria saját korábbi gyakorlatára is tekintettel volt, amely szerint nem sért személyiségi jogot az a magatartás, amikor egy politikus nyilatkozatát tartalmilag értelmezik és fogalmaznak meg vele szemben elmarasztaló ellenvéleményt, ahogy az sem, ha a politikus nyilatkozatát valódi szándékától eltérően értelmezik. Továbbá azt is ki kell emelni, hogy a kúriai gyakorlat alapján valakinek a szándékára utalás csak akkor jogsértő, ha a korábbi nyilatkozataiból okszerűen nem következik az az elképzelés, amelyet neki tulajdonítanak.
- [10] A fentiekre figyelemmel a Kúria osztotta a felülvizsgálati kérelem álláspontját, amely szerint a vitatott ügyben csupán a közszereplő politikusok közötti nézetkülönbség került kifejtésre, így a perbeli vita nem lépte túl a politikai vita kereteit. A cikkben közölt mondatoknak a cikk szerinti értelmezése ugyan lehet téves, de az legfeljebb az elmondottaknak az indítványozó szándékaitól eltérő értelmezést jelenti – ez pedig jelen esetben a véleménynyilvánítás keretei között maradt. Minderről a vitáról pedig az alperes jogosult volt tájékoztatni. A Kúria szerint az is megállapítható volt, hogy az indítványozó és helyi fideszes frakcióvezető között éles vita zajlik a település anyagi helyzetéről és a helyi intézmények működtetésének lehetőségeiről, és egy sajtó-helyreigazítási per kereteit meghaladja az ezen vitában történő bírósági állásfoglalás.
- [11] 4. Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz. Alkotmányjogi panaszában kérte a Kúria ítéletének a megsemmisítését, mivel álláspontja szerint az az Alaptörvény több rendelkezését is sérti. Véleménye szerint a Kúria ítélete azért tekinthető súlyosan jogsértőnek, mivel a tényállás szerinti sajtó-tájékoztatás tekintetében semmilyen körülmény nem mentesítette az alperest a valótlan híresztelés vonatkozásában, ugyanis álláspontja szerint nem álltak fenn a 34/2017. (XII. 11.) AB határozatban (a továbbiakban: Abh.) kifejtett speciális körülmények, mivel az indítványozó nem volt jelen a sajtótájékoztatón, és az alperes később sem biztosította az indítványozó részére a válaszadás lehetőségét. Ezáltal pedig a Kúria döntése önkényes, ellentétes a józan ész szerinti döntés követelményével és a tisztességes bírósági eljárás követelményébe ütközik. A sérelmezett

közlések ugyanis valótlan tények voltak, amelyek híresztelése a legalapvetőbb újságírói szakmai követelményeknek sem felelt meg, emellett a tényállítás szerinti mondatok nem vélemények, hanem valótlan tényállítások voltak, amelyre a PK 14. számú állásfoglalása lett volna az irányadó (ami szerint a tényállítás valóságát a sajtószerv köteles bizonyítani), ezen szempontokat azonban a Kúria figyelmen kívül hagyta, így az állandó bírósági gyakorlatra sem volt tekintettel. A fentiek alapján az indítványozó úgy véli, hogy a Kúria jogellenesen értelmezte az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdését, IX. cikk (1) és (4) bekezdését.

- [12] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában hosszasan ismertetett több alkotmánybírósági döntést is, különösen az Abh. rendelkező részét és indokolását. Véleménye szerint a Kúria ezen határozatokat mind figyelmen kívül hagyta döntése meghozatala során. Így például nem értékelte, hogy az alperes nem adott lehetőséget az indítványozónak a cikkben foglalt állításokra történő reflektálásra. Ezzel pedig a Kúria megsértette az indítványozó tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát.

II.

- [13] Az Alaptörvény érintett rendelkezései:

„IX. cikk (1) Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához.

(2) Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.”

„XXVIII. cikk (1) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjóknak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

III.

- [14] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 27. §-a tekintetében részben megfelel az Abtv.-ben foglalt formai és tartalmi követelményeknek.
- [15] 2. Az Abtv. 27. §-a szerint az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.
- [16] Az alkotmányjogi panasz határidőben a bíróságra érkezett.
- [17] Jelen ügyben az alkotmányjogi panaszt az alapul szolgáló eljárás felperese nyújtotta be az ügyét érdemben lezáró bírói ítélettel szemben, amely tekintetében további jogorvoslatnak nincs helye.
- [18] 3. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában hivatkozott többek között az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére is. E tekintetben az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy következetes gyakorlata szerint a testület csak kivételes esetekben, így különösen a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén ismeri el az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében foglalt jogbiztonság elvét olyan Alaptörvényben biztosított jogként, amelyre alkotmányjogi panasz is alapítható {elsőként lásd: 3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [14], többek között megerősítette: 3302/2019. (XI. 18.) AB végzés, Indokolás [26]}. Az alkotmányjogi panaszban az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben azonban az indítványozó nem adott elő érdemi indokolást a fentiek vonatkozásában (sőt azzal összefüggésben semmilyen indokolást nem fejtett ki), így az Alaptörvény B) cikkére jelen ügyben alkotmányjogi panasz nem alapítható.

- [19] Az indítványozó a kifogásolt bírói döntéssel kapcsolatban a Q) cikk (2) és (3) bekezdései sérelmét is állította. Az Abtv. 32. § (2) bekezdése értelmében nemzetközi szerződésbe ütközés vizsgálatát egyedi bírósági ügy kapcsán csak az adott ügyben eljáró bíró, kizárólag az előtte folyamatban lévő ügyben alkalmazandó jogszabállyal összefüggésben kezdeményezheti. Ezért az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó a támadott bírósági döntés nemzetközi szerződésbe ütközésének, és azzal összefüggésben az Alaptörvény Q) cikk (2), valamint (3) bekezdéseibe ütközésének vizsgálatára nem rendelkezik indítványozói jogosultsággal (emellett pedig az indítványozó ezen cikk tekintetében sem adott elő semmilyen érvelést).
- [20] 4. Az indítványozó indítványában hivatkozott az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésének, a IX. cikk (4) bekezdésének, valamint a XXVIII. cikk (1) és (2) bekezdésének sérelmére is. Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek, ugyanis ezen alaptörvényi rendelkezések vonatkozásában az indítványozó nem adott elő alkotmányjogilag értékelhető (több esetben pedig más jellegű) érvelést (sem az ügye vonatkozásában).
- [21] Mindezekre tekintettel megállapítható, hogy az indítvány az Alaptörvény fent hivatkozott rendelkezései tekintetében nem felel meg a határozott kérelemre vonatkozó követelményeknek, mivel – az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint – az indokolás hiánya [lásd többek között: 3058/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [11]; 3245/2016. (XI. 28.) AB végzés, Indokolás [10], [13]] az ügy érdemi elbírálásának akadálya.
- [22] 5. Az alkotmányjogi panasz az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése tekintetében megfelel az Abtv. 52. § (1b) bekezdésében támasztott – a határozott kérelemre vonatkozó – törvényi feltételeknek. Az indítvány megjelölte az indítványozó jogosultságát, valamint az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó törvényi rendelkezést [Abtv. 51. § (1) bekezdés és 52. § (1b) bekezdés a) pont], az Abtv. 27. §-ában foglalt hatáskörben kérve az Alkotmánybíróság eljárását. Az indítványozó megjelölte továbbá az Alkotmánybíróság által vizsgálandó bírói döntést [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérelmet szenvedett rendelkezéseit [Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pont]. Az indítvány benyújtását részletesen indokolta, kifejtve az Alaptörvényben foglalt jogok sérelmének mibenlétét [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozó kifejezett kérelmet fogalmazott meg a bírói döntések megsemmisítésére nézve [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont].
- [23] Az Abtv. 29. §-ában meghatározottak szerint az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának további feltétele, hogy az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét, vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {erről elsőként lásd: 3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]}.
- [24] E tekintetben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az ügy az Alaptörvény IX. cikkében biztosított véleménynyilvánítás jogának és a sajtószabadsághoz való jognak a hatályát és határait érintő alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdéseket vet föl. A kúriai ítélet alkotmányossági vizsgálata kapcsán ezért vizsgálni kell, hogy a Kúria az Alaptörvény IX. cikk (1) és (2) bekezdésével összhangban értelmezte-e az alperes által közzétett cikk vonatkozásában a sajtótájékoztatókról történő tudósításra irányadó alkotmányos követelményeket, és ezáltal figyelembe vette-e döntése meghozatala során az Alaptörvény 28. cikkéből fakadó kötelezettségét.
- [25] A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján, a panasz befogadásáról szóló döntést mellőzve, az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése vonatkozásában érdemben bírálta el.

IV.

- [26] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [27] 1. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint alkotmányjogi panasz alapján „a bírói döntésben foglalt jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját vizsgálja, azt, hogy a jogszabály alkalmazása során a bíróság az Alaptörvényben biztosított jogok alkotmányos tartalmát érvényre juttatta-e. Ha a bíróság az előtte fekvő, alapjogilag releváns ügy alapjogi érintettségére tekintet nélkül járt el, és az általa kialakított jogértelmezés nem áll összhangban e jog alkotmányos tartalmával, akkor a meghozott bírói döntés alaptörvény-ellenes.” {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]} Az Alkotmánybíróság nem vonhatja el azonban az ítélező

bíróságok hatáskörét az előttük fekvő tényállás elemeinek átfogó mérlegelésére, csupán a mérlegelés alapjául szolgáló jogértelmezés Alaptörvénnyel való összhangját, illetve a mérlegelés alkotmányossági szempontjainak a megtartását vizsgálhatja felül.

- [28] Az Alkotmánybíróság ezzel összefüggésben szükségesnek tartja azt is kiemelni, hogy az Alaptörvény 28. cikke a bíróságok részére alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy az ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék {pl. 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [33]; 28/2013. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]; 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [17]}. A bíróságnak tehát a jogszabályok által kijelölt értelmezési kereteken belül kell azonosítani az eléjük kerülő ügy alapjogi vonatkozásait, valamint a bírói döntésben alkalmazott jogszabályokat az érintett alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmezniük. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz alapján tehát azt vizsgálta, hogy a Kúria helyesen ítélte-e meg a szóban forgó ügynek a véleménynyilvánítás szabadságával és a sajtószabadsághoz való joggal összefüggő kapcsolatát.
- [29] 2. A fenti kérdés vizsgálata során az Alkotmánybíróság fontosnak tartotta tisztázni, hogy az Alaptörvény IX. cikke alapján mit tekinthetünk a sajtó elsődleges szerepének egy demokratikus állam működésében.
- [30] 2.1. Az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése értelmében Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét. Az Alkotmánybíróság a 7/2014. (III. 7.) AB határozatában összegezte és megerősítette azt a gyakorlatát, „mely szerint a szólás- és sajtószabadság kettős igazolással bír, azaz az egyéni önkifejezés, illetve a politikai közösség demokratikus működése szempontjából egyaránt kulcsfontosságú. Az Alaptörvényben megerősített kettős igazolás pedig azt jelenti, hogy a vélemény szabadságnak az alapjogok körében elfoglalt kitüntetett helyére vonatkozó értelmezés is változatlanul érvényes.” {7/2014. (III. 7.) AB határozat Indokolás [23]} Ez a határozat arra is rámutatott, hogy „[a] sajtószabadság – amely felöleli valamennyi médiatípus szabadságát – a szólásszabadság intézménye. A sajtó ugyanis – tevékenységének egyre összetettebb és szerteágazóbb jellege mellett is – mindenekelőtt a véleménynyilvánításnak, a véleményformálásnak és a véleményalkotáshoz nélkülözhetetlen információszerezésnek az eszköze. A szólásszabadság kitüntetett jellege e tekintetben a sajtószabadságra is vonatkozik, és vonatkozik rá a szabadság kettős igazolása is: a sajtószabadság jelentőségét a szubjektív alapjog és a demokratikus közvélemény alkotmányos intézménye egyaránt igazolja. Az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése ennek megfelelően a sajtószabadság elismerése mellett a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeinek biztosításáról is rendelkezik.” {7/2014. (III. 7.) AB határozat Indokolás [40]} Az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése tehát a sajtószabadságot a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás garanciájának tekinti. Ez a tájékoztatás a „demokratikus közvélemény” információs érdekét szolgálja: azt, hogy a közvélemény a számára releváns tényekről, eseményekről adatot, tájékoztatást, illetve ezzel összefüggő véleményt kapjon {lásd 26/2019. (VII. 23.) AB határozat, Indokolás [24]}. A közéleti viták szabadsága és sokszínűsége nélkül ugyanis nincsen szabad közvélemény és nincsen demokratikus jogállam {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [39]}.
- [31] Egy médiaszolgáltató tehát alkotmányos jogát gyakorolja akkor, amikor a közérdeklődésre számot tartó eseményekről tudósít. E szabadsága kiterjed annak meghatározására is, hogy mely eseményekről milyen részletességgel és tartalommal ad tájékoztatást. Amennyiben a sajtószabadság gyakorlása sérti más alapjogát vagy valamilyen alkotmányos célt, akkor az Alkotmánybíróságnak kell döntést hoznia arról, hogy a konkrét esetben a sajtószabadság gyakorlásának vagy az azt korlátozó célnak kell-e inkább teret engednie {23/2019. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [19]}.
- [32] 2.2. Összességében megállapítható tehát, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlatában kiemelten fontos alkotmányos érdekek tekinti a sajtószabadság érvényesülését. A sajtó ugyanis „olyan fórumot kínál a szólás szabadságához és a közügyek szabad vitathatóságához, amely kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy a közvélemény és a politikusok számára ellenőrizhetővé válhassanak a közhatalmat gyakorlók, illetve a köztisztviselők. A polgárok kizárólag ilyen információk birtokában alkothatnak szabadon véleményt a közhatalmat gyakorlók teljesítményéről, munkájának hatékonyságáról és minőségéről. Az állami szervek ellenőrizhetősége pedig a polgárok demokratikus önkormányzásának lehetőségét biztosítja, így a polgároknak alapvető joguk van ahhoz, hogy a közügyeket érintő kérdésekről információhoz juthassanak.” {Lásd többek között: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [25]; továbbá 3002/2018. (I. 10.) AB határozat, Indokolás [55]}

- [33] 3. Az alkotmányjogi panasz szerinti ügyben az Alkotmánybíróság röviden szükségesnek tartotta felidézni a politikai vitákban elhangzó állításokkal kapcsolatos gyakorlatát is.
- [34] 3.1. Az Alkotmánybíróság több döntésében is hangsúlyozta, hogy a közügyekkel összefüggő vélemények kinyilvánítását a szólásszabadság különös erővel védelmezi, és a közügyek megvitatásának lényegi részét jelentik a közügyek alakítóinak tevékenységét, nézeteit, hitelességét érintő megnyilvánulások: a társadalmi, politikai viták jelentős részben éppen abból állnak, hogy a közélet szereplői, illetve a közvitában résztvevők egymás elképzeléseit, politikai teljesítményét és azzal összefüggésben egymás személyiségét is bírálják {lásd többek között: 7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [45], [48]}. Emellett – összhangban a 3107/2018. (IV. 9.) AB határozatban foglaltakkal – az Alkotmánybíróság a szólásszabadságnak ebben a különösen védett körében jelen ügyben is érvényesnek tartja a vélemények és a tényállítások megkülönböztetésének relevanciájáról mondottakat: „A tényállítást tartalmazó megnyilvánulások szintén részei a szólásszabadságnak. Egyrészt valamely tény közlése is kifejezhet személyes véleményt, másrészt tényközlések nélkül a véleményformálás is ellehetetlenülne. A szólás- és sajtószabadság határainak megvonásánál mindazonáltal indokolt különbséget tenni az értékítéletek és a tényállítások védettsége között [...]. Míg vélemények esetében a hamisság bizonyítása értelmezhetetlen, addig a bizonyíthatóan hamis tények önmagukban nem állnak alkotmányos védelem alatt.” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [49]} Az adott közlés védelmére vonatkozó alkotmányjogi mérce meghatározásakor tehát a közügyek vitáján belül is fontos kérdés, hogy a közlés értékítéletnek vagy tényállításnak minősül-e {lásd: 3107/2018. (IV. 9.) AB határozat, Indokolás [25]}.
- [35] 3.2. Az Alkotmánybíróság a 3107/2018. (IV. 9.) AB határozatában megerősítette azt is, hogy politikai vitákban (különösen választási kampány során) a tényállításokra vonatkozó, a jogszerűtlenség megállapíthatósága tekintetében megengedőbb teszt alkalmazására csak szűk körben van lehetőség, vagyis a tényállítás alkotmányjogi fogalmát megszorítóan kell értelmezni. Erre utalt az Alkotmánybíróság akkor, amikor a mérlegelés alkotmányos követelményeként mondta ki, hogy a szóban forgó kijelentés értékelése nem történhet csupán „megragadva a kijelentés direkt tartalmánál” {5/2015. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [27]}, hanem „a mérlegelést a választási kampány felfokozott helyzetét és az ügy összes körülményét figyelembe véve, valamint arra tekintettel kell elvégezni, hogy a jelöltek egymás programját és alkalmasságát minél szabadabban kritizálhassák” {31/2014. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [29]–[30]; 9/2015. (IV. 23.) AB határozat, Indokolás [43]}.
- [36] A politikai viták természetével összefüggésben az Alkotmánybíróság tehát több olyan ügyben is foglalkozott, ahol a politikai vita egy választási kampányban zajlott. Így például a választási kampányt az Alkotmánybíróság következetesen olyan szituációnak tekintette, amelyben a lehető legerősebben jönnek számításba a közügyek minél szabadabb vitája melletti érvek, és ahol leginkább helye van a politikai programokról és a jelöltek alkalmasságáról vallott vélemények akár túlzó, felfokozott megfogalmazásának; tekintettel arra is, hogy ezen időszak alatt a cáfolat vagy ellenvélemény kifejtésének is jelentős tere nyílik {31/2014. (X. 9.) AB határozat, Indokolás [30]; 5/2015. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [28]; 9/2015. (IV. 23.) AB határozat, Indokolás [35], [43], továbbá 3107/2018. (IV. 9.) AB határozat, Indokolás [26]}.
- [37] Ezen megállapítás azonban – a politikai viták megítélése során – nem kizárólag a választási kampányokban értelmezhető. A politikai szereplők ugyanis a kampány időszakokon kívül is éles bírálatokat és állításokat fogalmaznak meg egymással szemben, amelyekkel összefüggésben ugyanúgy egy fokozottabb tűrés kötelezettséget kell megkövetelni. Az egyes politikai szereplőknek ugyanis kampány időszakon kívül is számos lehetőségük nyílik a megfogalmazott bírálatokra történő széleskörű reagálásra.
- [38] 3.3. A politikai vitákkal kapcsolatban azt is fontos kiemelni, hogy az ennek keretében megfogalmazott tényállítások meghatározása nem történhet önmagában a bizonyíthatósági teszt köznapi értelemben vett automatikus alkalmazásával, azaz nem szorítkozhat kizárólag a vizsgált kijelentés szó szerinti tartalmának értékelésére. A közügyek intenzív vitájában résztvevők jogi felelősségre vonásához nem elegendő annak kimutatása, hogy a vizsgált megszólalás bizonyos elemei ténylegesen, objektív módon cáfolhatók. A vitatott kijelentés értékelését arra is figyelemmel kell elvégezni, hogy a kijelentés milyen valódi jelentést hordoz a választópolgárok számára. Ennek az értékelésnek a szemléletét az határozza meg, hogy a közügyek demokratikus vitája során a vita érintettjei a politikai történéseket a maguk összefüggéseiben értelmező polgárok, akik tisztában vannak a pártpolitikai véleménynyilvánítások figyelemfelkeltésre és túlzásokra hajlamos jellemzőivel {a választási kampányok vonatkozásában lásd: 3107/2018. (IV. 9.) AB határozat, Indokolás [28]}. A mérlegelés tehát egyértelműen túlmutat

a kijelentés elemeinek pusztán bizonyíthatósági teszttel történő vizsgálatán, és az ügy valamennyi körülményének értékelését igényli. Ha az egymásra tett kijelentések közvetlenül a közéleti szereplők politikai tevékenységére, programjára vagy közéleti hitelességére, alkalmasságára vonatkozik, akkor – még ha állító módban fogalmazták is meg – vélelmezhető a közlés véleményként való értelmeződése. Szintén védelem alá tartozhat a kritika túlzó, meghökkentő megfogalmazása akkor is, ha a túlzás esetleg ténybeli kérdést is érint. Kétség esetén ráadásul a mérlegelés arra is támaszkodhat, hogy egyes részletek tényszerű cáfolatára széles körű lehetőség nyílik {a választási kampányok vonatkozásában lásd: 3107/2018. (IV. 9.) AB határozat, Indokolás [29]}.

- [39] 4. Az ügy megítélése szempontjából a fentiekén túl az Alkotmánybíróság indokoltnak tartotta áttekinteni a sajtótájékoztatókkal összefüggésben a sajtó objektív felelősségével kapcsolatos gyakorlatát is.
- [40] 4.1. A fentiekben írtak alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a sajtónak a politikai viták választópolgárokhoz történő eljuttatásában kiemelt szerepe van. A demokratikus közvélemény alakulásában központi szereppel bíró sajtó tevékenységének egyik lényegi eleme ugyanis a közéleti események nyilvánosságához való közvetítése. A média a modernkori nyilvánosság fő letéteményese, nélküle teljes mértékben elképzelhetetlen a demokratikus társadalmi tanácskozás működése. A sajtónak elsőrendű alkotmányos feladata a közérdekű információk, köztük a közéleti szereplők megnyilatkozásainak, álláspontjainak terjesztése. Nemcsak annak van jelentősége, hogy a közügyek vitájához tartozó információk terjesztése a sajtó alkotmányos küldetése, hanem annak is, hogy a demokratikus vita többi résztvevőjének pedig joga van ehhez a tájékoztatáshoz. Különösen fontos tehát, hogy a sajtó a közvita számára releváns körülményekről minél szabadabban számolhasson be (Abh., Indokolás [41]).
- [41] Ezzel együtt természetesen a sajtó, tájékoztató tevékenységének szabadsága sem korlátlan, hanem más alapvető jogok vagy alkotmányos értékek érvényesülése érdekében kötelezettségekkel tüzdel. Az Alkotmánybíróság több esetben is alkotmányosnak talált már a média által nyújtott tájékoztatásra vonatkozó előírásokat {lásd 1/2007. (I. 18.) AB határozat, illetve 3096/2014. (IV. 11.) AB határozat, és hasonló érvelést tartalmaz a 3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [22] is}. A sajtószabadság gyakorlása önmagában azonban nem terjed ki a valótlanosságok közzétételére, sőt az újságírók egyik fő felelőssége éppen a közölt hírek, információk hitelességének ellenőrzése. Ez mindazonáltal nem azt jelenti, hogy a valótlan tényállításokért viselt felelősség kérdése minden esetben azonos szempontok szerint lenne megítélhető, és e körben ne lenne szükség alkotmányossági megfontolások mérlegelésére. Mindenképpen ilyen megfontolásnak minősül a közügyekre vonatkozó információk áramlásának érdeke, illetve a sajtó viszonya az általa közölt kijelentésekhez. Közéleti szereplők sajtótájékoztatóiról szóló tudósítás esetén ezek a szempontok különös súllyal esnek latba (Abh., Indokolás [42]).
- [42] 4.2. Az Alkotmánybíróság már a 3/2017. (II. 25.) AB határozatában hangsúlyozta, hogy „a bíróságoknak az eléjük vitt jogvita elbírálása során a sajtószabadság megfelelő alkotmányos védelme érdekében a tudósítással érintett helyzet teljességét kell megvizsgálniuk” {3/2017. (II. 25.) AB határozat, Indokolás [24]}. Egy politikai (közéleti) vita alapját képező ügyben (mint ahogyan az a jelen ügyben is megjelent), a közéleti szereplők sajtótájékoztatójáról tudósító média felelőssége körében a közvitával meglévő nyilvánvalóan szoros kapcsolat mellett az is fontos körülmény, hogy – szemben a közéleti újságírás számos más megnyilvánulásával – az újságírók ez esetben nem saját állításaikat vagy véleményüket tárják a nyilvánosság elé, nem saját gondolataikkal igyekeznek befolyásolni a szélesebb közvéleményt. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a közéleti szereplők kijelentéseit közvetítő sajtónak a valótlan tényállításokért fennálló felelőssége más mérce szerint ítélandó meg ahhoz képest, amikor a szerkesztők és újságírók pusztán saját elképzeléseik és előzetes döntéseik mentén határozzák meg a médiatartalmat. Ilyenkor ugyanis a sajtó működésének fókuszában nem a közvita saját érvekkel való gazdagítása és befolyásolása, hanem a társadalmi tanácskozásban résztvevő többi szereplő megnyilvánulásainak naprakész és hiteles becsatornázása áll. A sajtótájékoztatókról való tudósításokkal kapcsolatban a közéleti vita érdeke mindenekelőtt az elhangzottak pontos, a hírek aktualitásához igazodó közzétételét igényli (Abh., Indokolás [44]). A mások állításait közlő sajtó felelősségének korlátozottsága kiváltképp fennáll akkor, amikor a média a közéleti vita frontvonalában tevékenykedő politikusok kijelentéseit terjeszti. Ebben az esetben ugyanis nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy „az ő esetükben a személyüket ért bírálatot és minősítést a társadalmi nyilvánosság eleve másként, a demokratikus vita szükségszerű részeként, jellemzően a különböző politikai érdekek mentén értelmezendő megnyilvánulásként kezeli. Magyarországon az elmúlt időszakban kialakultak a plurális politikai nyilvánosság működésének sajátosságai, amelyek között a közéleti viták során elhangzottakat a társadalom kellő körültekintéssel tudja értékelni.” {7/2014. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [57]}

E körültekintésnek mindennapos része, hogy a politikai vitákat követők az egyik résztvevő terhelő állítását követően bizton számíthatnak az érintettnek a nyilvánosságban szintén megjelenő válaszára, cáfolatára.

- [43] Ahogyan az Alkotmánybíróság azt az Abh.-ban hangsúlyozta, a sajtótájékoztatóról való tudósítások esetében ráadásul a média felelőssége nemcsak a közlések tartalma, hanem sajátos módon azok széles nyilvánossághoz jutása tekintetében is speciális. Ezekben az esetekben ugyanis kifejezetten maguk a közéleti szereplők keltik és szervezik a sajtó érdeklődését, azzal az egyértelmű szándékkal, hogy közléseik, állításaik a lehető legszélesebb körű figyelmet nyerjék el. A média itt sokkal inkább a véleménynyilvánítások közvetítő eszköze, semmint a közvita önálló szereplője (Abh., Indokolás [46]). Ez alapján a mások közléseiről tudósító sajtó felelősségére vonatkozó teszt lényegi eleme, hogy az újságíró a más személyek által megfogalmazottakat híven, a közlések beazonosítható forrását egyértelműen megjelölve, saját értékelés nélkül közvetíti-e a közvélemény felé. E tekintetben tehát egyértelműen visszaélést jelentene, ha a sajtó-tájékoztatóról szóló tudósítás címe megtévesztő lenne a közlések forrását vagy természetét illetően, és azt a látszatot keltené, hogy a benne foglaltak a médiatartalom-szolgáltató saját állításai vagy nem vitatott közlések (Abh., Indokolás [48]). Ugyanakkor ezzel együtt azt is rögzítette az Alkotmánybíróság, hogy a közéleti szereplők sajtótájékoztatóján a közügyek vitájának körében egymást érintően tett kijelentésekről híven, saját értékelés nélkül tudósító, a közlések beazonosítható forrását egyértelműen megjelölő és a jóhírnevet esetleg sértő tényállításokkal érintett személy cáfolatának is helyet biztosító (vagy a válaszadás lehetőségét felkínáló) médiatartalom-szolgáltató a sajtószabadság által védett alkotmányos küldetését teljesíti, így e tevékenységét nem lehet a személyiségi jogsértés polgári jogi szankcióit megalapozó híresztelésként értékelni (Abh., Indokolás [50]).
- [44] 5. Jelen ügy vonatkozásában a fentiek alapján az Alkotmánybíróság az alábbiakat állapította meg.
- [45] Az alkotmányjogi panasz szerinti alperesnek mint sajtóorgánumnak vitán felül joga és kötelessége tájékoztatnia az olvasóit a közéleti eseményekről, amelyek közé tartozik a politikai vitákról történő tájékoztatás is. Ennek keretében minden kétséget kizáróan rögzíthető, hogy az alperes az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdéséből fakadó jogával élve jelentette meg a perbeli cikket, amelyben a helyi fideszes frakcióvezető által elmondottakat ismertette. Szintén fontos kiemelni, hogy az alkotmányjogi panasz szerinti ügyben az alperes cikkében szereplő, a helyi fideszes frakcióvezetőtől származó mondatok a politikai vita részét képező állítások voltak (hiszen abban az indítványozó jövőbeni vélt szándékáról nyilatkozott), amelyek értékelésénél a politikai vitákra irányadó – fentebb részletezett – szempontok mérlegelése volt szükséges.
- [46] Az indítványban támadott kúrai ítélet szerint – szemben az elsőfokú és a másodfokú ítéletekkel – az alperes a bírósági és alkotmánybírósági gyakorlatot figyelembe véve járt el, így az indítványozó keresete nem volt alaposnak tekinthető. E vonatkozásban fontos kiemelni, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló alperes által közölt cikk egy helyi közéleti szereplő (a helyi fideszes frakcióvezető) által elmondottakat idézte, amelynek tartalma az érintett frakcióvezető és az indítványozó mint polgármester közötti közéleti/politikai vitára volt visszavezethető, az alperes pedig ahhoz nem fűzött további értékelést, továbbá a közölt idézet forrása is egyértelműen beazonosítható volt. Utóbbi tekintetében az alperes a kifogásolt cikkben további elérhetőséget biztosított a sajtótájékoztató teljes egészének eléréséhez is. E tekintetben tehát megállapítható, hogy az alperes által közölt cikk tényszerűen tájékoztatott a sajtótájékoztató elhangzottairól. Ugyanakkor az is kétségtelen, hogy a cikkben nem szerepelt az érintett indítványozó cáfolata, sőt egyértelműen arra lehet következtetni, hogy arra az alperes a cikk megjelenése előtt az indítványozónak nem is biztosított lehetőséget. Ennek kapcsán azonban az Alkotmánybíróság ismételten hangsúlyozza, hogy egy közlést, így egy sajtócikk tartalmát is teljes egészében kell értékelni, és az abban megfogalmazottak kapcsán figyelembe kell venni annak a politikai vitába való beágyazódottságát is. A cikk alapjául szolgáló vita ugyanis nem kizárólag a kifogásolt cikkben jelent meg és volt nyomon követhető. Az ugyanis az indítványozó és a helyi fideszes frakcióvezető között ebben és más témában is régóta zajlott (zajlik). Ebben a vitában pedig számos helyen lehetősége volt az indítványozónak saját álláspontját ismertetni, és ezáltal a vitában elhangzó kritikákra – így jelen ügy szerinti cikkben tudósított sajtót-tájékoztató elhangzó állításokra is – reagálni. Fontos azt is megjegyezni, hogy az alperes által megjelent cikkben kizárólag a helyi frakcióvezető által elmondottak szerepeltek, azaz az alperes nem fogalmazott meg semmilyen szubjektív kritikát, nem értékelte a sajtó-tájékoztatón közölt állításokat, és a cikkének a címében sem utalt az érintett politikai vitában elfoglalt pozíciójára.
- [47] Mindezek alapján, bár az alperes valóban nem adott lehetőséget a sajtó-tájékoztató elhangzottaknak a cikkben való cáfolatára, összességében mégis megállapítható, hogy a cikk tájékoztatása megfelelt az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdéséből fakadó – a sajtó-tájékoztatókkal szembeni – alkotmányos követelményeknek.

[48] 6. A fentiek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Kúria ítélete figyelembe vette a sajtó-tájékoztatókról történő közlésre irányadó alkotmányos szempontokat, azokat az Alaptörvény 28. cikke alapján megfelelően értékelte, és az Alaptörvény IX. cikkéből fakadó szempontokat is érvényesítette. Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt elutasította.

Budapest, 2020. május 26.

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Handó Tünde
alkotmánybíró helyett

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Schanda Balázs
előadó alkotmánybíró helyett

Dr. Varga Zs. András s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Szívós Mária
alkotmánybíró helyett

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/254/2020.

